

ישראל זמורה: דפי יונן ישן

ימי "טורים" ו"מחברות לספרות"

24.10.37

שלונסקי מצא בתיקי "הארץ" שירים של אחד יהונתן רטוש, שהקריא לנו—שירים נפלאים, בעלי משקל מיוחד, בגרות רבה בשביל מתחיל; לשון בשלה מאד, עמוקה. שלונסקי נלהב: "לא אלמן ישראל"; הוא שומר את השירים בשביל "טורים".

9.2.38

ב"אררט" היו שיחות על שירים לבנים, על תיאטרון ועל בקורת תיאטרלית אצלנו; אלתרמן רוצה במבקרים תיאטריים שאינם כותבים על המחזה וערכו הספרותי אלא על ההצגה והמשחקים; אמרתי לו שהמבקרים עושים זאת דווקא, כי הם רוצים להשתמט מפתיבה על ההצגות והמשחקים, שאין מה לכתוב עליהם.

13.2.38

קראתי עוד פעם את שירי נ. אלתרמן—הרושם הטוב מתגבר. מערכת חושיו מעודנת מאד, טעמו הלשוני דק מאד, אהבתו את החיים והתמיהה עליהם—יפה, מפתיעה כלהב של סכין מתהפכת מול פחד ומול אומץ; החכמה שלו נאצלת גם לדברים שהוא כותב עליהם.

18.2.38

לרגלי הכנת ההרצאה על נ. אלתרמן קראתי גם את שירי פאסטרנק; שירים רבים יפים להפליא, מזעזעים בנפיים, במעמקים המתפערים לפתע; מובן שאלתרמן מושפע ממנו, מרוח דבריו, אבל אין משהו בזה שייתכן לפרשו לגנאי, אדרבה! אתמול פגש בי י. פיכמן שהתהלך עמי כחצי שעה, ביקש ממני להשתתף עמו ב"מאזנים". הפעם היתה זו בקשה נמרצת מלווה בדברי-שבח מפורשים: אמר שהדפסתי מאמר ב"הארץ" שהיה מפרסמו ברצון גם ב"מאזנים". הליל בפני את שלונסקי ואת אלתרמן, מה ששלל אצלם—שלל מתוך חרדה. ושוב, כמנהגו, דיבר על עצמו הרבה מאד, על עבודות שהוא עושה, על ספרים שהוא "עומד" להוציא, התאונן על חוסר עזרה, על עבודתו ב"מאזנים", ואיים בהתפטרות וכו'.

8.9.38

נ. אלתרמן חיבר שיר יפה ל"כרמל מזרחי" בשביל מודעה של ראש-השנה ב"טורים"; זהו כעין "שיר היין" שלו.

7.10.38

אמש הביא ליפשיץ את ד"ר זנה (אברהם בן-יצחק) ל"אררט"; אדם מטורזן, גם המשקפיים על אפו "פיוטיים"־מטורזנים; סגור מאד, כמעט שלא ניתן לדבר אתו; אולי רק בפגישה ראשונה?

12.12.38

פגשתי שוב את ג. שופמן, הוא הזמינני לבוא אצלו: "אתה בחור נאה!" אמר במשהו מבוכה, והוסיף את כתבתו; אמרתי לו שאני מתכוון מזמן לראותו.

27.2.39

ביקרתי אצל שופמן—פגשתי בדרכו העירה, עם אשתו ובנו, והוא חזר, שמח לחזור לביתו, אם כי לא ידע בתחילה שבאתי במתכוון לבקרו; שאלתו הראשונה היתה: "מה דעתך על החיים, מר זמורה?" עניתי לו: "הם מעניינים!" הוא הופתע מן התשובה ואמר: "אתה אופטימיסט?" לאחר זה שאלני תיכף: "ממאמרך נראה לי שאינך מתלהב מסיפורי". אמרתי לו: "הם מעניינים!" בחדרו היתה לנו שיחה ארוכה, בלתי-מסודרת, כנהוג בפגישה ראשונה: שיחת-גישושים; הוא שאל לדעות על סופרים, מהלל את המהללים אותו, מגנה את המגנים אותו; את עגנון הוא לא קורא ועל עגנון הוא לא קורא; א. קריב כתב עליו מאמר טוב, לא כן? ניסיתי לשלול את דרך הכתיבה הזאת—והדבר לא נעם לו ברגע זה; הוא עצמו פתח ואמר: "משונה, כמה אנו אוהבים כשמהללים אותנו". התנגדתי לדעה זאת, אמרתי לו שאין לשמוח על דברי אדם האומר שגם ג. שופמן טוב וגם — — — טוב וכו'. שאל לדעתם של א. שלונסקי ולאח גולדברג עליו; שאלתיו אם מכיר הוא את א. בן-יצחק. עניתי כי הוא "poseur", מקיף את עצמו בנימבוס; שאלני לדעתי על הלקין ועוד; לבסוף אמר לי שאני חולה ברילקה, גיאורגה; הוא רוצה לרפאני. הנה איך צריך לכתוב: כמו צ'יכוב, טולסטוי; קרא את "האדון והפועל"*; הבטחתי לקרוא: "לא, הנה הספר, קח וקרא, עוד הערב!" לבסוף ניסה להתנגד לשירי אלתרמן; כשהתנגדתי לדעתו ואמרתי לו שגם הוא "חולה", רגז קצת. בכל-אופן היתה זו שיחה מעניינת, אם כי בהולה, ערומה, מתערממת, מגששת; אבל היה רצון-אמת להתקרבות; הזמנתי להשתתף ב"טורים" והוא אמר שאין לו דבר מן המוכן; אם יהיה לו, יתן בחפץ-לב.

27.2.39

הלכתי לא. ברש לשאול אותו אם הוא יודע היכן נדפסו שירי א. בן-יצחק; הוא אמר לי כי הוא מושפע מרילקה והופמנסטל ואפילו העתיק מהם שורות לתוך שיריו; בכלל צחק לו; ניסיתי לשוחח עמו, ולא נתקשרה השיחה—שוקט על שמריו, אדיש.

1.5.39

עם י. פרלמוטר** ישבתי ב"אררט" ושוחחנו על הידידות בין סופרים; הוא אמר לי כי בי תלויה האפשרות של ליכוד סופרים, ליכוד ידידות, וליכוד ספרותי; זה כל-כך נחוץ; אמרתי לו שלי קשה עכשיו לעשות איזה מעשה, עלי לנזח, לחשוב, להחלים; עוד נראה.

* סיפור מפורסם של טולסטוי—המלביה"ד.

** יחיאל פרלמוטר, הוא המשורר אבות ישורון—המלביה"ד.

ג. אלתרמן סיפר לי שלאה ג. ור. אליעז היו אצלו, סיפרו לו ששלונסקי רוצה להוציא קובץ ספרותי; הוא אמר שישתתף בקובץ; דיבר על לב ר. אליעז ולא ג. שאין לעבוד במחיצה אחת עם א. שלונסקי, עד שיצאו הסכימו לדעתו לחלוטין. שלונסקי נדבר עמי להיפגש בבוקר, ללכת למכור "טורים"—באה אשתו ואמרה שהוא חולה, שוכב במיטה ולא יבוא.

2.5.39

אני קורא עכשיו הרבה. בכת-אחת: גיאורגה, דבורה ברוך, הזו ודוסטויבסקי. ג. גרינבלט שאלני ב"אררט" אם נכונות השמועות על הפילוג ביני לבין שלונסקי, באשמתו של ליפשיץ; הוא מנחמני ואומר כי אפשר גם בלי שלונסקי, צריך לצרף רק עוד כמה סופרים ומתכוון, כמובן, לעצמו; ניגש גם י. אריכא, וגם הוא דעתו כדעת ג. גרינבלט.

3.5.39

ג. אלתרמן ניגש אלי ב"אררט" ושאלני ברצינות כבדה: את מי אני רוצה שיומינו לגשף שהם עורכים ליום-הולדתי ה-40. אמרתי לו שאין ברצוני להתערב בענין זה לחלוטין; כל מי שיוזמן על-ידם, גם אם אינו רצוי לי, יהיה יפה בעיני; אלתרמן שקל ואמר: "את שלונסקי צריך להזמין, כי אחרת ייעלב ולא ידבר עמנו, אבל יש לשער שלא יבוא".

5.5.39

לפנות ערב בא אלתרמן לביתי והודיעני כי יבוא לקחתני אל הגשף; לאח"כ שלח את פרלמוטר ואשתו. הגשף היה בקפה "כנרת" בפניה מיוחדת, מאחורי פרגוד; השולחנות היו מסודרים יפה, לפי תנאי המקום; עמדו פרחים; באו י. הורוביץ, ג. אלתרמן ואשתו, י. פרלמוטר ואשתו, א.ד. שפירא, א. טסלר ואשתו, ש. גנס, צבי רודניק מעין-שמר, שהיה במקרה בתל-אביב; שלונסקי הוזמן כדי שלא יבוא; הוא אמר לאלתרמן שיגיד לי, בשמו, שהוא מוכרח להיות בחזרה הכללית של "סדום" ב"אוהל" ומצטער שאינו יכול להשתתף.

בהתחלה היתה מבוכה; שתי קצת ואכלו ולא ידעו במה להתחיל, אם כי הורגשה באמת איזו חגיגות. י. הורוביץ פתח בזכרונות עלי, על הפגישה הראשונה, על המלצתי עליו בפני "קרן-היסוד". א.ד. שפירא הליל את ביתי, את ספרייתי, שבה הוא מרגיש את עצמו כבבית דודו, שהיתה לו ספריה, והרי אני לו כמו דוד; הזכיר את מכתבי אליו, את דעותי על הבקורת—דיבר בלבביות, אבל בלי מטרה ברורה, בפיוזר-נפש. א. טסלר אמר שאני מבקר אובייקטיבי, במאמרי על גיאורגה והופמנ-סטל, דעתו לא להכריע את הכף בין שניהם.

צבי רודניק הצטער על שלא ערכתי את "טורים", ויש לתת לי אפשרות לערוך עתון, כי הוא יהיה עתון טוב; דבריו היו לכבים-כפריים.

י. פרלמוטר גימגם איזה משפט, שאין הוא רגיל בנאומים, אם כי יש לו הרבה טובות לומר.

אלתרמן העיר כי זהו הנאום.

ש. גנס ישב ושתק כל הערב.

אשתו של פרלמוטר שיבחה את מסירותי ל"יחדיו".

ג. אלתרמן דיבר בחכמה, נראה לי שדבריו היו כנים מאד. לא מבקר ספרותי אני, כי אי-אפשר לומר כך, כמו שאי-אפשר לומר "משורר ספרותי"; הבקורת אצלי כאצל האחרים—שיר או סיפור; המצב בספרות העברית—חרפה; איזה סופרים, איזה משוררים! המעטים הטובים—אצלנו; לולא "יחדיו" היה אולי מסתגל גם הוא לאחרים והיה כמוהם; לא מסתגל, אולי, אלא מסוגל, שתול בקרקע אחרת; המעטים הטובים—כאן; וכשהוא כותב שירה, מלה, הרי הראשון שעליו הוא חושב בשעת כתיבה הוא י. זמורה; הוא היודע להעריך, להבין; דיבר על אהבתי את הספרות ועוד. היה זה נאום חגיגי, יפה בתכנו ובצורתו.

עניתי על הברכות, הודיתי, הסברתי את השקפותי על הבקורת, את יחסי לפופרים ולא לספרות; האישים, השרים-עם-אל, מעניינים, ולא היצירות, שהן רק יצירות של האישים; הזכרתי להם פיסקה משל גונדולף, ש"אין יפה בעולם מן האפשרות להעריך את מישהו"; הערצתי ונכשלתי, איני מצטער, אני שוב אעריך. דברי נשמעו בהקשבה רבה, ביחס יפה.

בשתיים עזבנו את המקום במצב-רוח טוב, עברנו את "אררט" ונכנסנו לקפה "גינתי" לשתיים קפה. שם ישבו שוב שעתיים, שתו קפה. אלתרמן הכתיב להורוביץ שיר חדש, שהוא רצה להראות לי.

בארבע הלכנו לביתו של אלתרמן; השמחה היתה מלאה, שמחו שהנשף הצליח, שקירב את הלבבות; ג. אלתרמן קרא את השיר הרביעי מן הפואימה שלו—"שיר היין"; קשה היה לתפוס הכל בשמיעה, אבל נראה היה שהשיר יפה מאד.

7.5.39

פגשתי את ר. אליעז שסיפר לי, כבדרך-אגב, שי. רטוש הוא... אורי הלפרין. גדהמתי ממש; הפתעה, שקשה היה לשערה; זה השביעו, בהיותו בפאריס, שלא יגלה את סודו, כי אחרת לא ישתתף ב"טורים", והוא עמד וגילה לאלתרמן; לשלונסקי ולאחרים גילה קודם-לכן, והם לא גילו לי. מוזרים חברים אלה; כשדיברתי עמהם הרגשתי בכולם כעין אכזבה וצורך של בדיקת ההערכה; אמרתי להם: רטוש אינו מפסיד כלום על-ידי כך; אורי הלפרין מרוויח. הם "הסכימו"—אבל בלב כולם, אין ספק, נתעוררו היסוסים; שאלתי את שלונסקי אם הוא יודע על כך, ענני: כן—דבר זה מגלה (מסביר) הרבה דברים.

11.5.39

ביקרתי את הורי י. רטוש ושוחחתי עמהם על בנם—רציתי לשמחם בכך; הם שמחו באמת כי הוא העלים את הדבר מחשש ששלונסקי לא ידפיסו; אביו אינו יודע עד היום כי בנו הוא י. רטוש; רציתי להגיד לו ולא מצאתיו. שוחחתי רק עם אמו.

23.6.39, ירושלים,

לנתי בירושלים—כמה מרגיעה אותי כל נסיעה שהיא! משנשתחררתי מענייני משרתי ביקרתי בבית-מסחר לספרים עתיקים, אבל לא מצאתי דבר בשבילי. בחנותו של

מיכל רבינוביץ מצאתי את משה קליינמן,* יהודי מגושם בכל הבעותיו החיצוניות, והוא בא אלי בטענה על ש"יחדיו" לא שלחו לו ספרים למערכת. שאלתיו אם יתן כמה מדברי וענני: אם יהיו קצרים; בקפה "רחביה" הצעתי ללוברני** הרצאה בראדיו.

28.7.39

הזמנתי נייר-מכתבים מיוחדים בשביל "מחברות לספרות", נ. אלתרמן התעניין ושאל כמה פעמים אם כבר קיבלתי אותם. לכשאקבל—עלי להראות לו.

1.8.39

מי. פיכמן קיבלתי מכתב יפה כתשובה על מכתבי אליו; נ. אלתרמן שמח מאד למכתב זה כי ראה שיש משתתפים עמו גם "מן החוץ" ובעיקר—סופר חשוב, לדעתנו. הוא שאלני: מה עליו לתת? מה טוב לי יותר—שני פרקים מן הפואימה שלו, או סדר שירים בודדים? לבסוף אמר שעוד ניועץ; כמו כן הבטיח לכתוב כמה רשימות קצרות והיה נעים ופשוט בשיחתו זאת. לאח"כ באו י. פרלמוטר וא. טסלר; אלתרמן הציע לי להראותם את מכתבו של י. פיכמן.

11.9.39

ביקרו ומבקרים בביתי: נ. אלתרמן, י. הורוביץ, א.ד. שפירא, י. פרלמוטר, ש. גנס; אלתרמן מספר על אי-שביעת-רצונם של אנשי "השומר הצעיר" מ"דפים לספרות", דבר שאמרו בישיבה גם לשלונסקי; לאה גולדברג גם היא מתאוננת בפני אלתרמן על שלונסקי, המנצל אותה ואת שמה באכזריות; היא בודדה מאד ורחמנות עליה; גם א. שלונסקי בודד עכשיו מאד ועצבני; שוב היתה כעין מסיבת-יין בביתי עד 3½ בבוקר; הורוביץ קרא "שלש מיתות" עפ"י הצעתו נ. אלתרמן, שהילל מאד את סיפורו של הורוביץ: "אתה סופר גדול; זה סיפור חשוב מאד". הוא התכוון להפיג את רוגזו של הורוביץ על ההשתתפות ב"דפים לספרות"; הורוביץ שמח מאד.

15.9.39

בא יונתן רטוש, בלווית אמו; בבוקר הגיע לתל-אביב מצרפת ובערב כבר בא לבקרני; מעשה יפה מצדו וגם מפתיע את המכירים את אפיו המוזר. ישבנו ושוחחנו על עניינים שונים; נראה היה בעליל שהוא שמח ליחסי וליחסנו אליו; הורוביץ הציע וקיבלנו ללכת כולנו ל"המוזג", להיפגש עם שאר המחנה החונה שמה. מצאנו את אלתרמן בחברת א.ד. שפירא, י. פרלמוטר, א. טסלר, ע. הרוסי, ד. חומסקי, י. אורלנד. הכל שמחו לקראת י. רטוש, קיבלוהו בסבר הפתעה נעימה; התחילה השתייה כדת. קודם היה יחס-כבוד, ויחס של ציפיה לנאום-הערכה לו, ולספרו של הורוביץ; אבל הזרים מסביב הפריעו ועל כן שתקו, דיברו ברמזים; לבסוף נפלטו מלים שפגעו, והתחוללה סערת-שערוריה. רטוש ביקש את אלתרמן שיסיר מפזמוניו,

* בימים ההם, עורך "העולם", שבועון של ההסתדרות הציונית העולמית בלשון העברית—המלביה"ד.

** מנהל השעה העברית ב"קול ירושלים".

אלתרמן סירב—אין לו פזמונות; רטוש אמר שהוא פונה ל"אגב";* ; אלתרמן ענה: "מאיין אתה יודע מי זה אגב? לא צריך לדעת מי זה אגב". רטוש הסכים לכך; אבל אחר-כך קרא ואמר: "לחיי אגב!" אלתרמן, שהשתדל כל הזמן להימנע מלפגוע ברטוש, ירק, אמנם בלי כעס מודגש.

בינתיים רצה רטוש לומר משהו ושאל את שפירא: "מה אתה כותב?"—"אינני כותב". "מה אתה קורא?"—"אינני קורא". ואז שאלני רטוש: "מי הוא בור זה היושב אל שולחנו?" שפירא קם נרגש וצווח: "אינני מרשה לך, אדון רטוש, לדבר עלי ואלי, נגמר בינינו". רטוש ביקש סליחה, הושיט יד, שפירא דחה את היד ולבסוף קיבלה; עוד רבו, התלקחו וצווחו, ולבסוף עזבו את המקום. אני ניסיתי לקשר, בירכתי את רטוש, את הורוביץ לצאת ספרו, אבל רטוש הפריע גם בשעה שהזכרתיו לטובה וכל המסובים מחאו כף לפי "צו" אלתרמן, שהתחיל בכך. ברחוב הלכו א.ד. שפירא ורטוש חבוקים ומתלוצצים.

17.9.39

ביקרתי אצל רטוש ולא מצאתיו, והזמנתיו בכתב לבוא אלי. הוא בא ב-8 בערב שלשום, באו גם הורוביץ ושפירא. דיבר כאילו לא קרה דבר. לבסוף באו גם אלתרמן ואשתו; אלתרמן היה במצב-רוח טוב, העתיק שיר של שמעונוביץ "מילא", וכל המסובים צחקו על השיר. לבסוף הלכנו כולנו שוב ל"המוזג", ישבנו שם עד 12 ושוב חזרנו לביתי; הורוביץ קרא, לפי בקשת אלתרמן, סיפור שלו, "חתונה", שנדפס ב"טורים" שנה א, רטוש קרא שיר שלו "מיתר", גם אני קראתיו בקול וגם אלתרמן; לאחר זמן קרא אלתרמן את "חופה שחורה" ו"אבשלום" של רטוש, שנדפסו ב"טורים". היתה הקשבה והתלהבות; רטוש הפך גיבור הערב; היתה בפניו שמחה אצורה בשל היחס המיוחד שהראו לו. בשעה 4 לפנות-בוקר קרא אלתרמן כמה משיריו ב"כוכבים בחוץ". ב-5 עזבו את ביתי מתוך נחת-רוח והתרוממות, רגעים קלים ישבנו בכיכר-דיונגוף ובעלות השחר חזר איש-איש לביתו.

אמש באו שוב א.ד. שפירא, א. טסלר, י. הורוביץ, ש. גנס. הפעם דיברו כמעט כולם נגד שירו האחרון של רטוש "מיתר", שהוא חלש; נראה הדבר שזוהי דעתו של אלתרמן, שהשפיע גם עליהם. אני הגנתי על השיר; אם כי מתיחסים לדברי בכבוד, לא הצלחתי לשכנע איש מהם.

21.9.39

י. רטוש התחיל מבקר כמעט יום-יום; הוא מתאמץ להיות חביב, מנומס; יש בו עכשיו באמת משהו מושך, אולי החידוש שבו בשבילנו, הרגילים רק לאנשים שלנו; אבל שייכותו לרביזיוניזם גורמת איזו מתיחות מיוחדת, שהכל משתדלים להתעלם ממנה, וגם הוא, אף-על-פי שדבר זה קשה לו, כי קנאי הוא. הוא קורא עכשיו את

* הפסבדונים בו היה נ. אלתרמן מפרסם את פזמוניו ב"הארץ", בטרם היות "הטור השביעי" ב"דבר"—המלביה"ד.

שירי אלתרמן, פרלמוטר, שלונסקי, שלא קראם עד עכשיו; נתתי לו את שני ספרי; הוא מתעניין מאד בעברנו, שואל, חוקר ומקשיב הקשבה רבה.

21.9.39

אמש היו אצלי א.ד. שפירא, ש. גנס, א. חלפי; י. רטוש היה פעמיים; בערב יצאנו ל"אררט", ישבנו קצת והלכנו אל "היהודי העצוב". אלתרמן ופרלמוטר המגויסים לבושים חאקי-חיילים; רטוש נפגע קצת מזה, אבל מבליג.

4.10.39

בליל-שבת האחרון התקיימה בביתי מסיבה להופעת ספרו של י. הורוביץ; המסיבה היתה צריכה להתקיים בביתו של י. פרלמוטר, אבל מפני מאורעות פולין (הורי פרלמוטר בפולין) לא רצה זה את המסיבה בביתו, וע"פ הצעתו של ג. אלתרמן, ע"י א.ד. שפירא, הסכמתי לארחה בביתי, ביחוד לאחר שראיתי שרצונו של י. הורוביץ ביץ בכך. בין השאר הזמנתי, בעצמי, גם את א. שלונסקי. ג. אלתרמן שאל, כנראה, את א. שלונסקי אם יבוא למסיבה, וזה ענה לו כי אילו היה זה בבית אחר היה משתתף, בביתי אינו רוצה. — — —

באו: הורוביץ וידידתו, י. רטוש ואשתו, י. פרלמוטר, אשתו וגיסתו, י. נורמן, דב שלונסקי, א. טסלר ואשתו, ש. גנס ואשתו, א.ד. שפירא, ע. הרוסי, ג. אלתרמן ואשתו, א. חלפי, י. גבאי; י. בת-מרים סירבה לבוא; י. קלינוב הבטיח ולא בא, כי ערב צאתו לירושלים היה עסוק. המסיבה הצליחה מאד; פתחתי בדברי ברכה והערכה להורוביץ; א.ד. שפירא נאם ארוכות והרבה לסטות מן הנושא, אם כי ניכר היה שהיו לו גם דברי-טעם לומר. דיבר בלבביות רבה דב שלונסקי. אלתרמן פתח בדברי-ברכה וגמר בקריאת שירו "ליעקב הורוביץ"; הורוביץ התרגש מאד והתנשק עם אלתרמן; נוצרה אווירה חמה-לבבית. הורוביץ קרא בפאתוס רב את סיפורו החדש "מוסיקה מודרנית". שרו שירים, פזמונות. אח"כ קראתי כמה קטעים מיומני, לבקשות ג. אלתרמן, רטוש ואחרים. מן הבית יצאו בשעה 6 בבוקר; הלכנו יחד לקפה ברחוב רש"י (המכונה בפי אלתרמן וחבריו בשם "בואו לרש"י") לשעות תה-בוקר; הבוקר היה נעים מאד, כל הלבבות היו שמחים, הורוביץ היה עליו.

8.10.39

שלשום בא י. רטוש לקפה שלימיר, ישב כשעתיים ולא הוציא הגה מפיו. שפירא כיבדו בקפה והוא לא שתה, קרא עתון, עישן והיה עצבני מאד; שפירא נפגע וישב כנעלב. כשעמדתי ללכת הביתה נצטרף אלי י. רטוש והזמינני לקפה "פינתי"; שם פתח בשיחת-דאגה על אפשרות שיתופו עם ה"חבורה", כי תפיסות-העולם של כל אחד מן החברים רחוקות מתפיסתו; כל עוד היה "רטוש" ולא ידעו כי הוא אורי הלפרין אפשר היה להתעלם מחילוקי-דעות. עכשיו משגודע הדבר—קשה לו מאד; האם יוכל להשתתף ב"מחברות" בלב שלם? הסברתי לו שאין "חבורה" ואין כל קשר ארגוני בין החברים, הקשר הוא רק ספרותי ומותנה בהמשך הקשר של טעם; אם מיזאנתרופ הוא, הרשות בידו להתרחק מן האנשים ולשלוח את דבריו ל"מחברות", אבל איני מיעץ לו דבר זה, כי צריך קצת הומור בחיים, הסתכלות מתוך ענין, שיש

בו מן הפילוסופיה וטעמה הקר; רמזתי לו שאיני מכריחו להשתתף ב"מחברות"; באונס אין טעם ותועלת, רק הרצון פורה וחשוב. לבסוף נתרפד, גתישב בדעתו ודיבר על שיר שלו שהוא כותב למעני.

א

הייתי בלילה בלילה
והייתי בלילה בלילה
והייתי בלילה בלילה
והייתי בלילה בלילה

הייתי בלילה בלילה
והייתי בלילה בלילה
והייתי בלילה בלילה
והייתי בלילה בלילה

הייתי בלילה בלילה
והייתי בלילה בלילה
והייתי בלילה בלילה
והייתי בלילה בלילה

הייתי בלילה בלילה
והייתי בלילה בלילה
והייתי בלילה בלילה
והייתי בלילה בלילה

הייתי בלילה בלילה
והייתי בלילה בלילה
והייתי בלילה בלילה
והייתי בלילה בלילה

הייתי בלילה בלילה
והייתי בלילה בלילה
והייתי בלילה בלילה
והייתי בלילה בלילה

ב

בן אפץ. כי הוא נחם
בדמיון נחמה בלילה
ובלילה בלילה בלילה
ובלילה בלילה בלילה

ואני נקשית. לשני.
ובלילה בלילה בלילה
כי עשתית. חני חני.
היפוא דודי אחר?

כתבייד של "מיתר" ו"כר", שנים משירי "חופה שחורה" של י. רטוש. מאוסף ישראל זמורה.